

Oi muistatko vielä sen virren - musiikki ja ikääntyvä muisti

Petteri Viramo

Geriatrician, LT

Oulun Diakonissalaitos

Musiikki elämään Oulu 20.1.2012

OULUN DIAKONISSALAITOS

Sisältöä

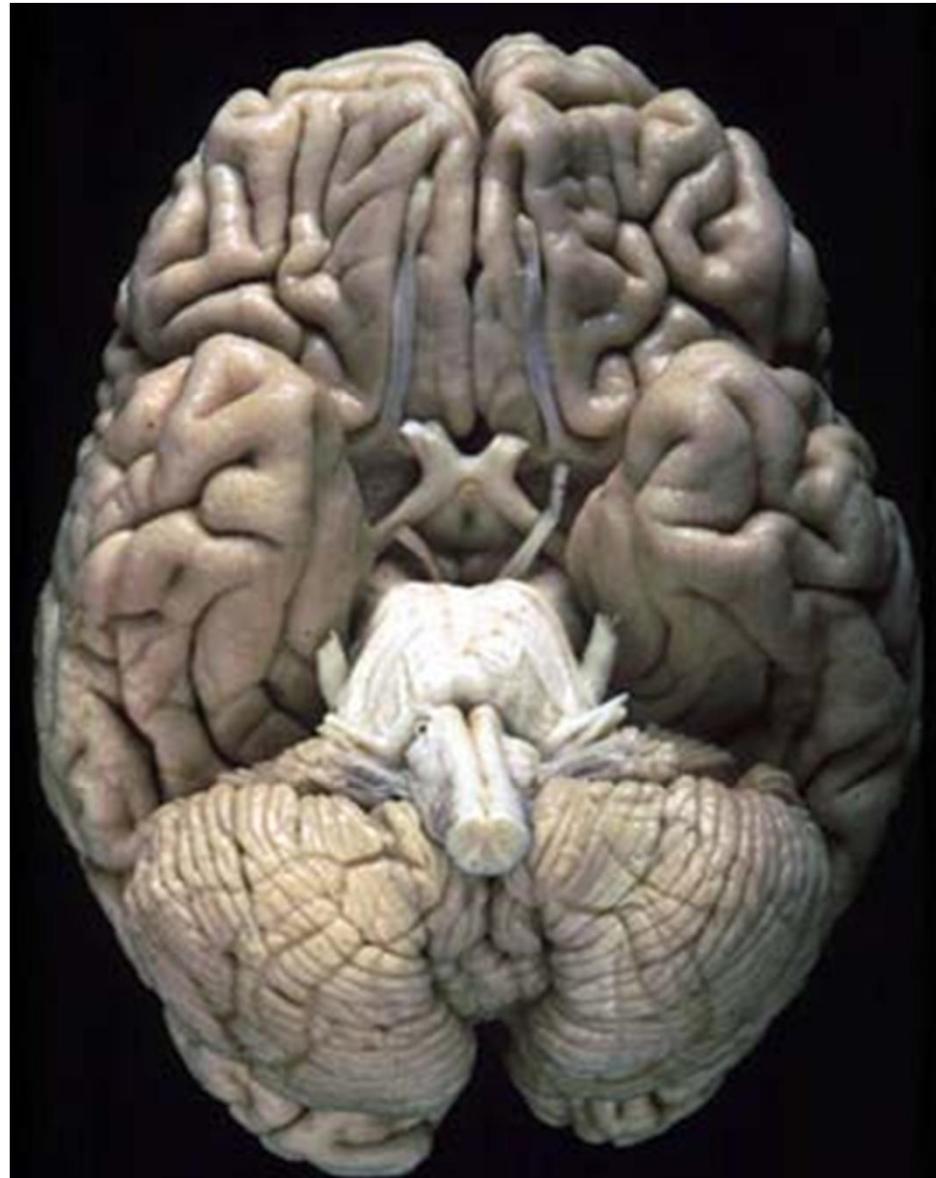
- Ikääntyvä muisti, muistihäiriöt ja -sairaudet
- Mitä tiedämme musiikin aivovaikutuksista
- Musiikki (ja tanssi) muistisairaana ihmisen arjessa kokemuksen ja tutkimustiedon valossa

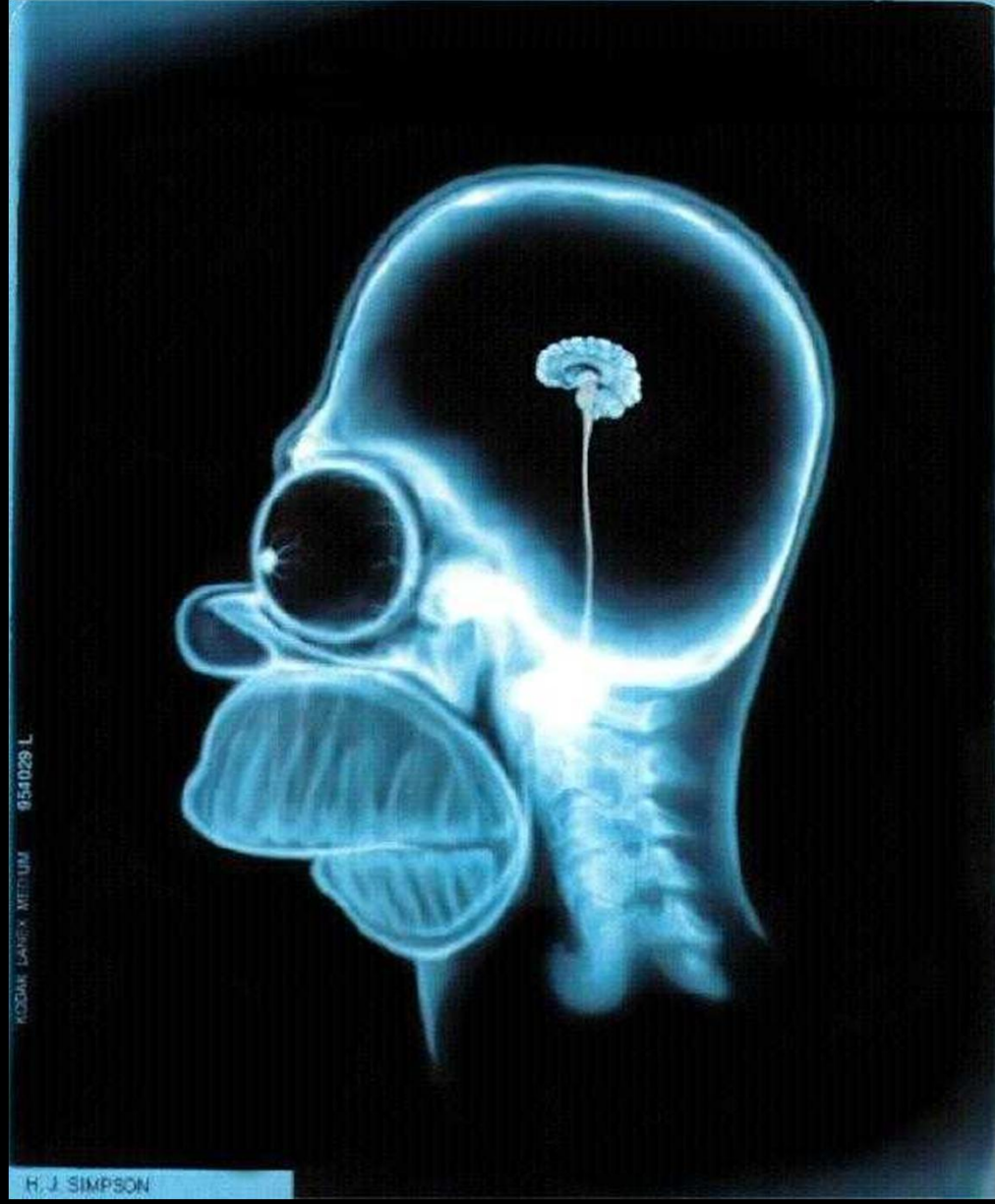

Muistin anatomiaa

Muistin anatomiaa

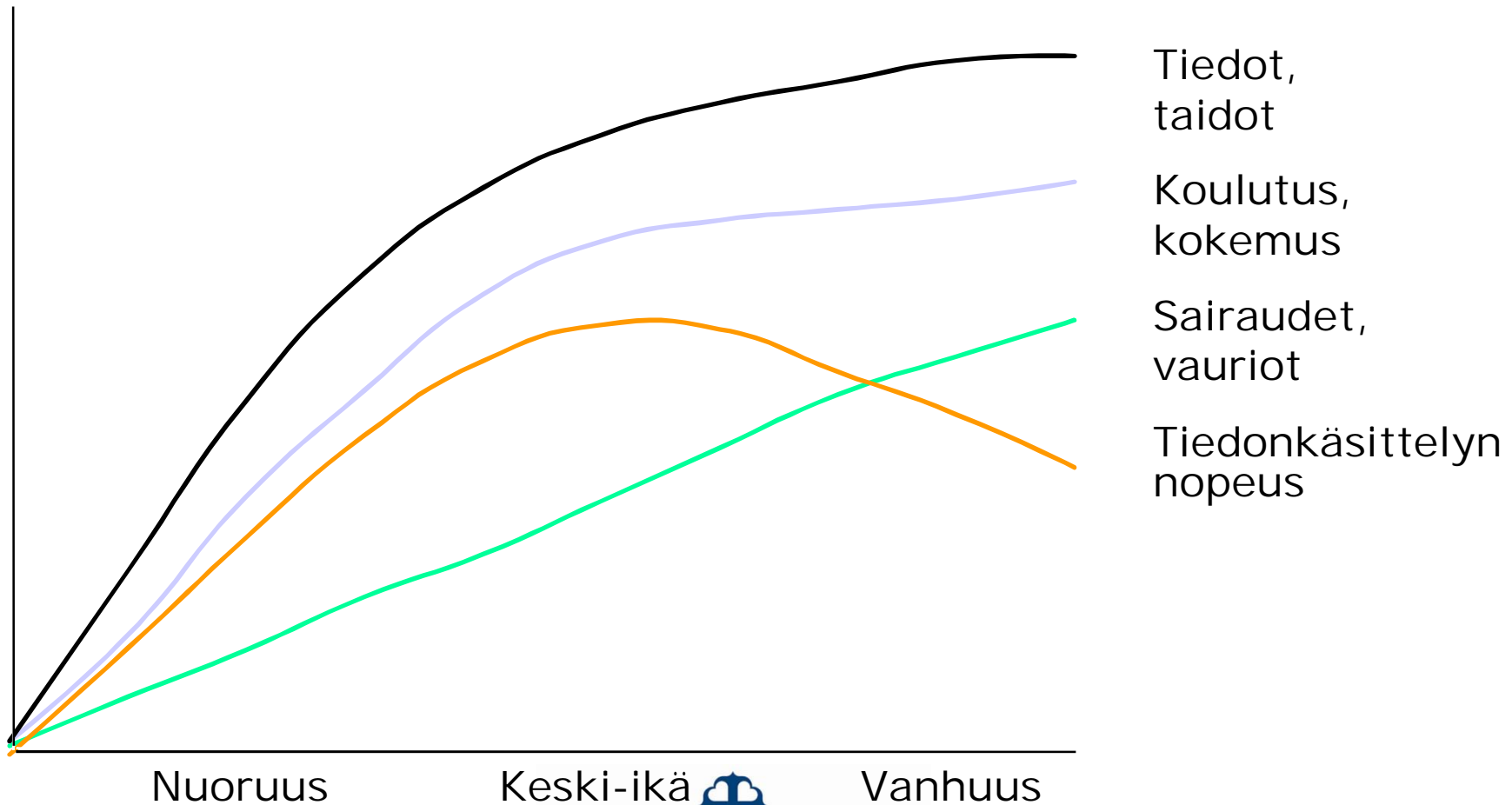

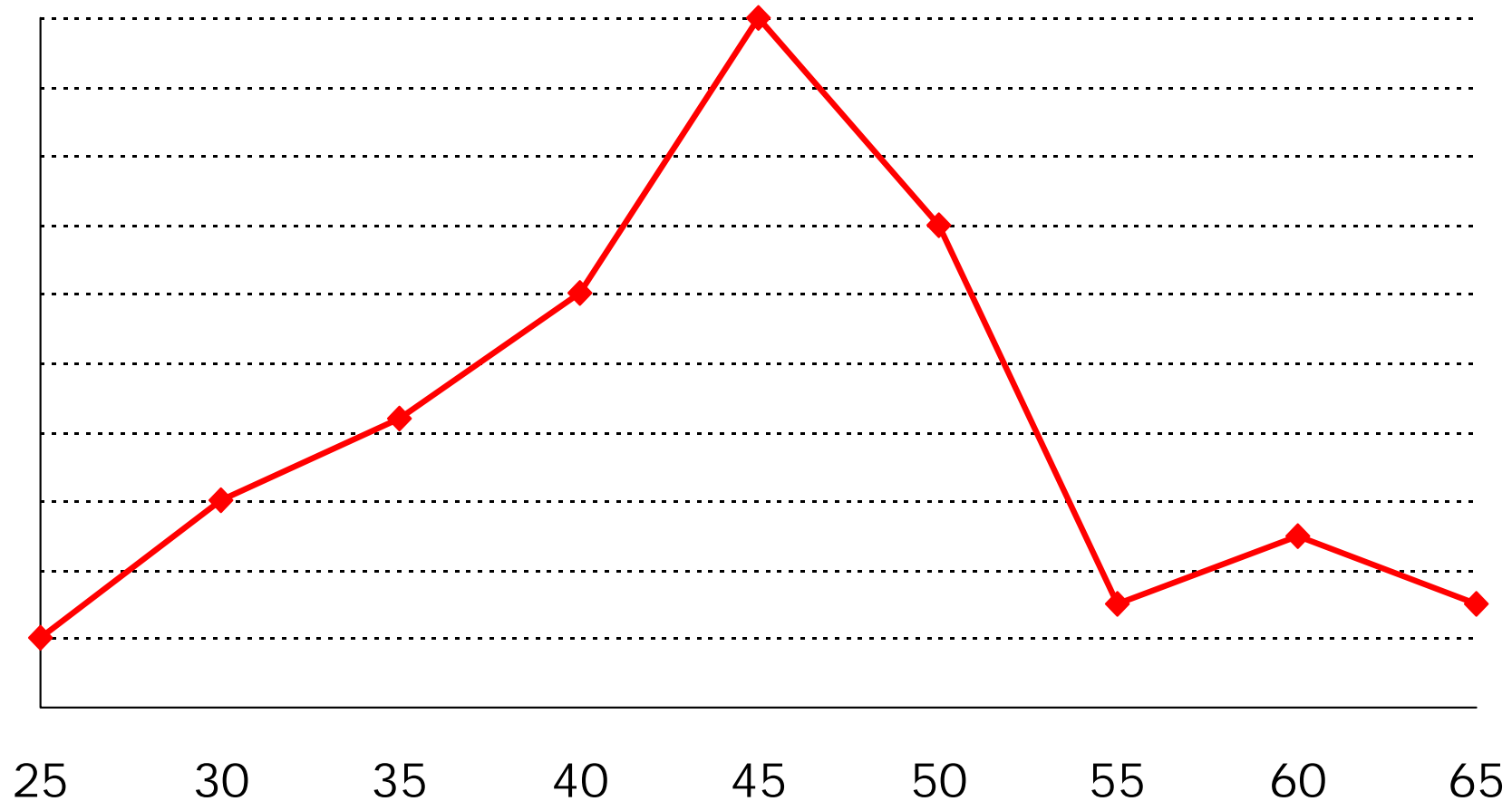
KODAK LARIX MEDIUM 954029 L

H. J. SIMPSON

Kognitiivinen kehitys

Ikä ja best-sellerien kirjoittaminen

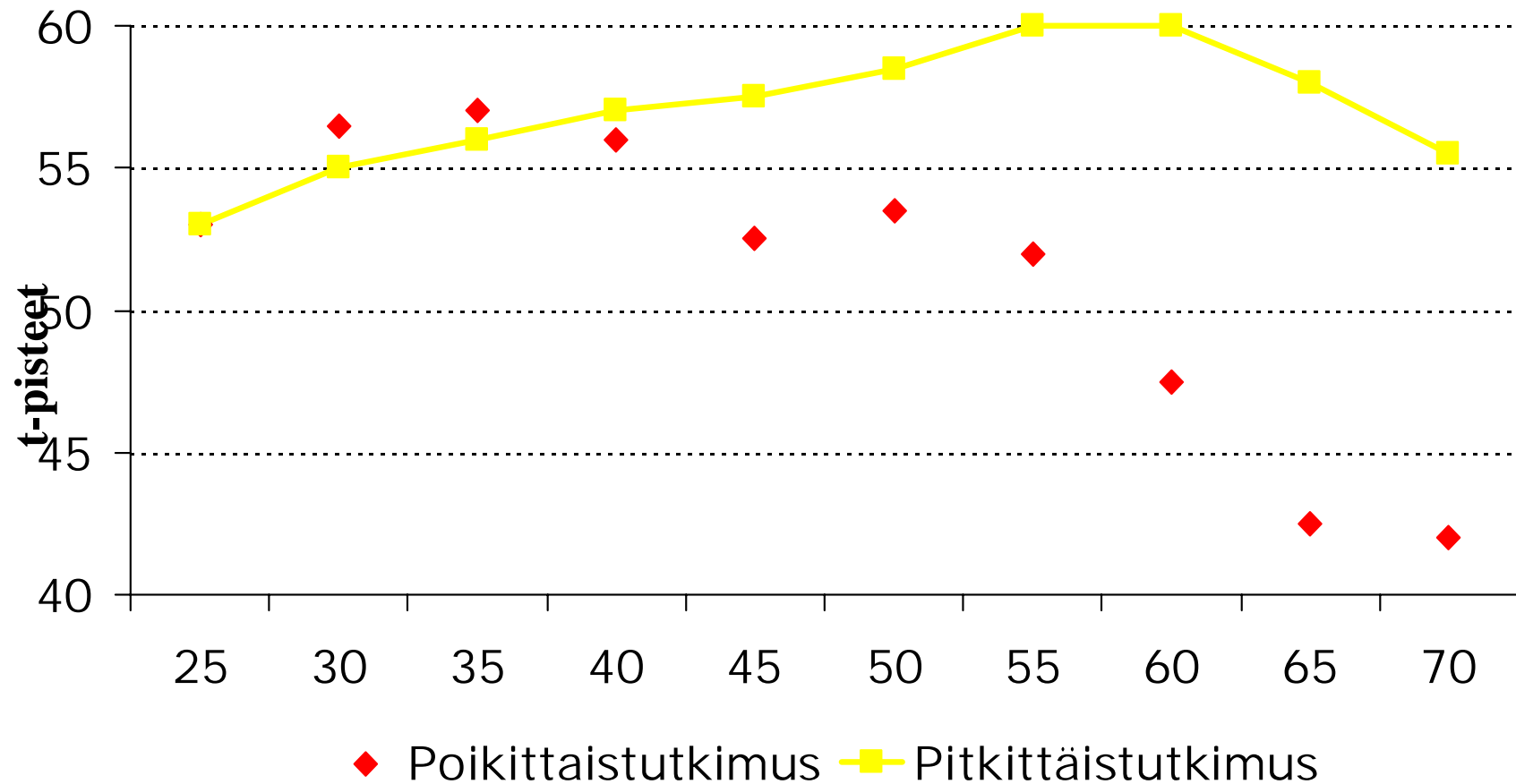
47 kirjailijaa, 60 teosta

OULUN DIAKONISSALAITOS

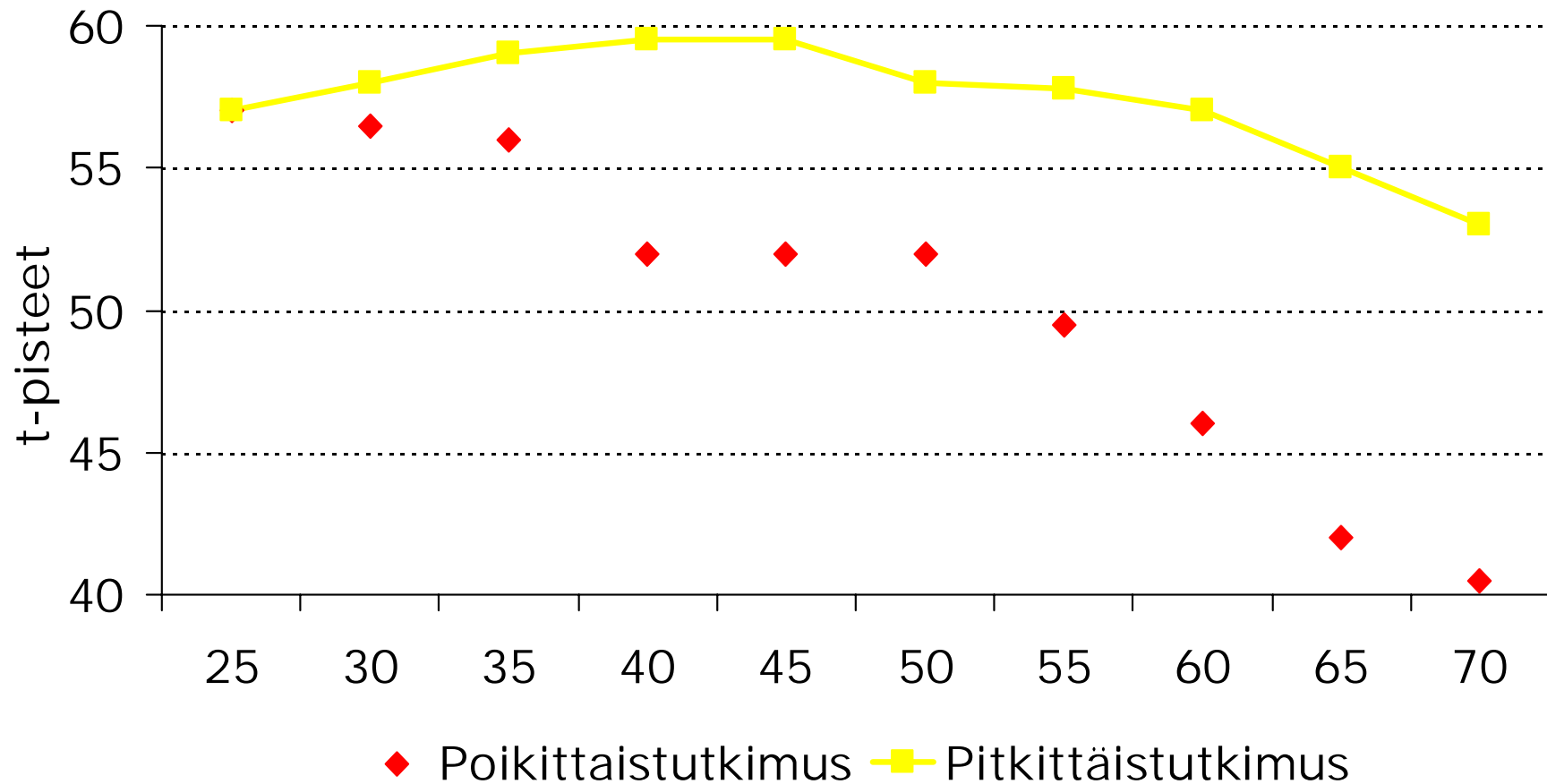
Lehman 1953

Verbaaliset kyvyt ikääntyessä

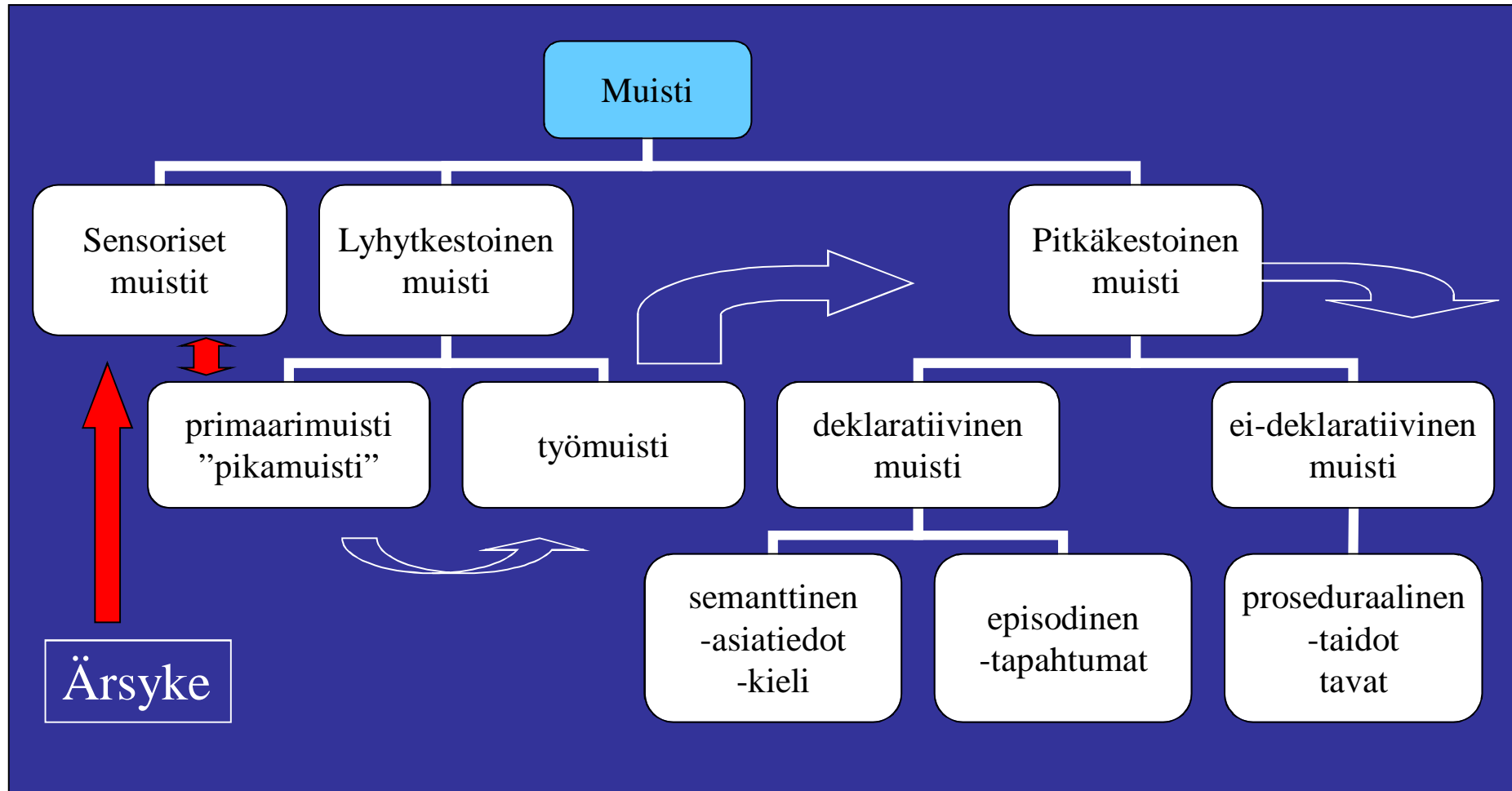

Päätelykyky ikääntyessä

Muistin keskeiset alueet

Muistiprosessit ja ikääntyminen

- Mieleenpainaminen heikkenee
- Muistissa säilyttäminen ei heikkene
- Mieleenpalautus käy työläämmäksi
- Aloitteisuutta ja ponnistelua vaativa prosessointi heikkenee
- Vapaa palautus heikkenee
- Vihjeisiin perustuva ja tunnistava palautus säilyy
- Tilannetekijöiden vaikutus korostuu

Eteneviä muistihäiriön syitä

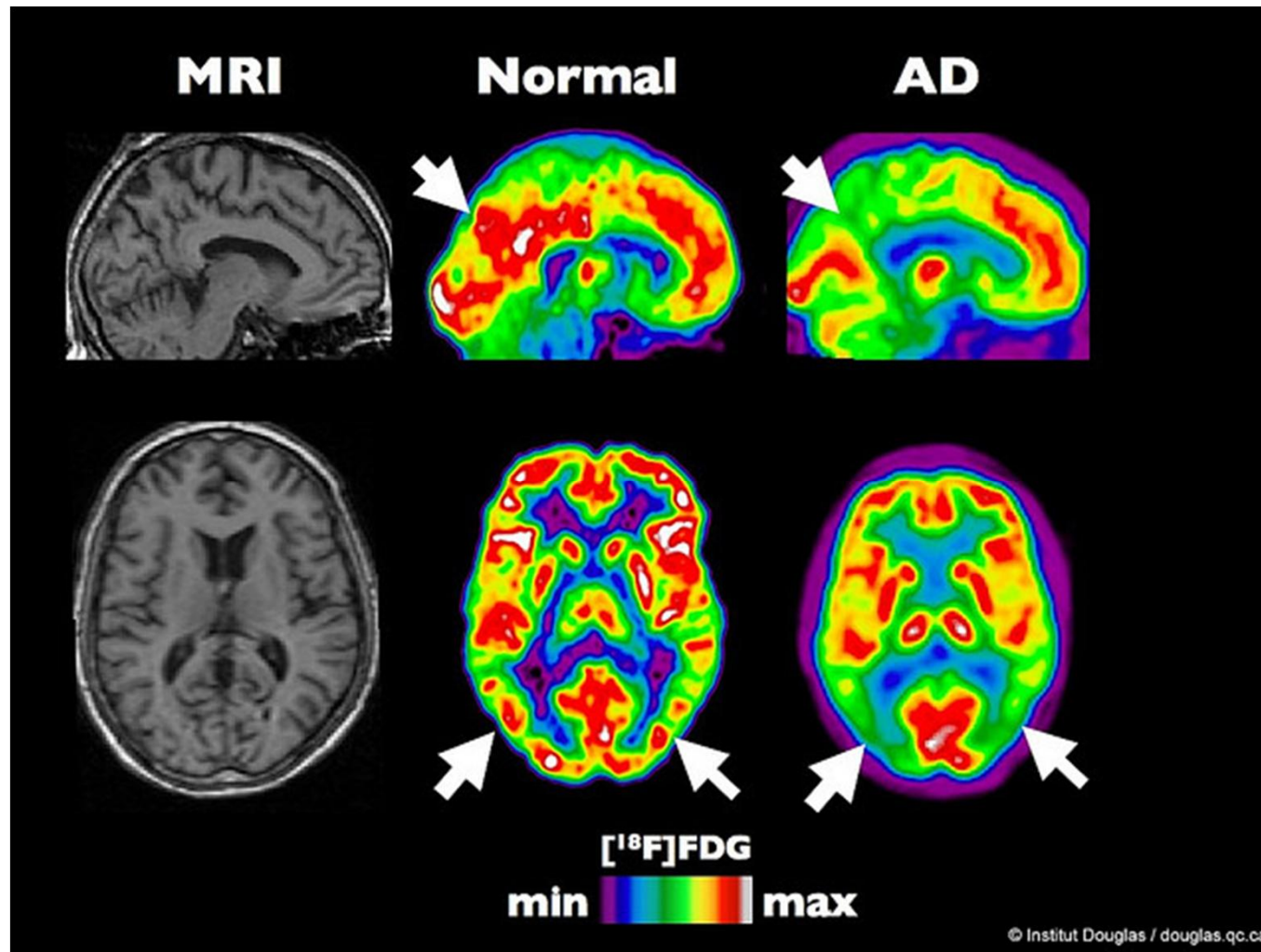
- Alzheimerin tauti 65 %
- Vaskulaariset dementiat 15 %
- Lewyn kappale –dementia 10 %
- Otsalohkon rappeumat <5 %
- Parkinsonin tauti 2 %
- Huntingtonin tauti ja muut perinnöllisesti määräytyvät taudit
- Tulehdusalkuiset dementiat

Alzheimerin taudin rakenteelliset aivomuutokset

Alzheimerin taudin toiminnalliset aivomuutokset

Musiikki aktivoi aivoja laaja- alaisesti

- **Kuunteleminen, myös passiivinen ja analysointi**
  - Kuuloaivokuori, limbinen ja paralimbinen järjestelmä
- **Liikkuminen, rytmin naputtelu, tanssiminen, instrumentin soittaminen, laulaminen**
  - Motorinen aivokuori, pikkuaivot, tyvitumakkeet
- **Ennakointi, suunnittelu, kontrollointi**
  - Etuaivokuori

Musiikki aktivoi aivoja laaja- alaisesti

- **Soittaminen, tanssiminen**
  - Sensorinen ja motorinen aivokuori
- **Emotionaaliset reaktiot musiikkiin**
  - Limbinen järjestelmä ja amygdala
- **Musiikin muistaminen, muistot ja konteksti**
  - Hippocampus
- **Esiintyjän ja omien liikkeiden näkeminen, sanojen ja nuottien lukeminen**
  - Näköaivokuori

(Levitin 2006, Numminen 2009)

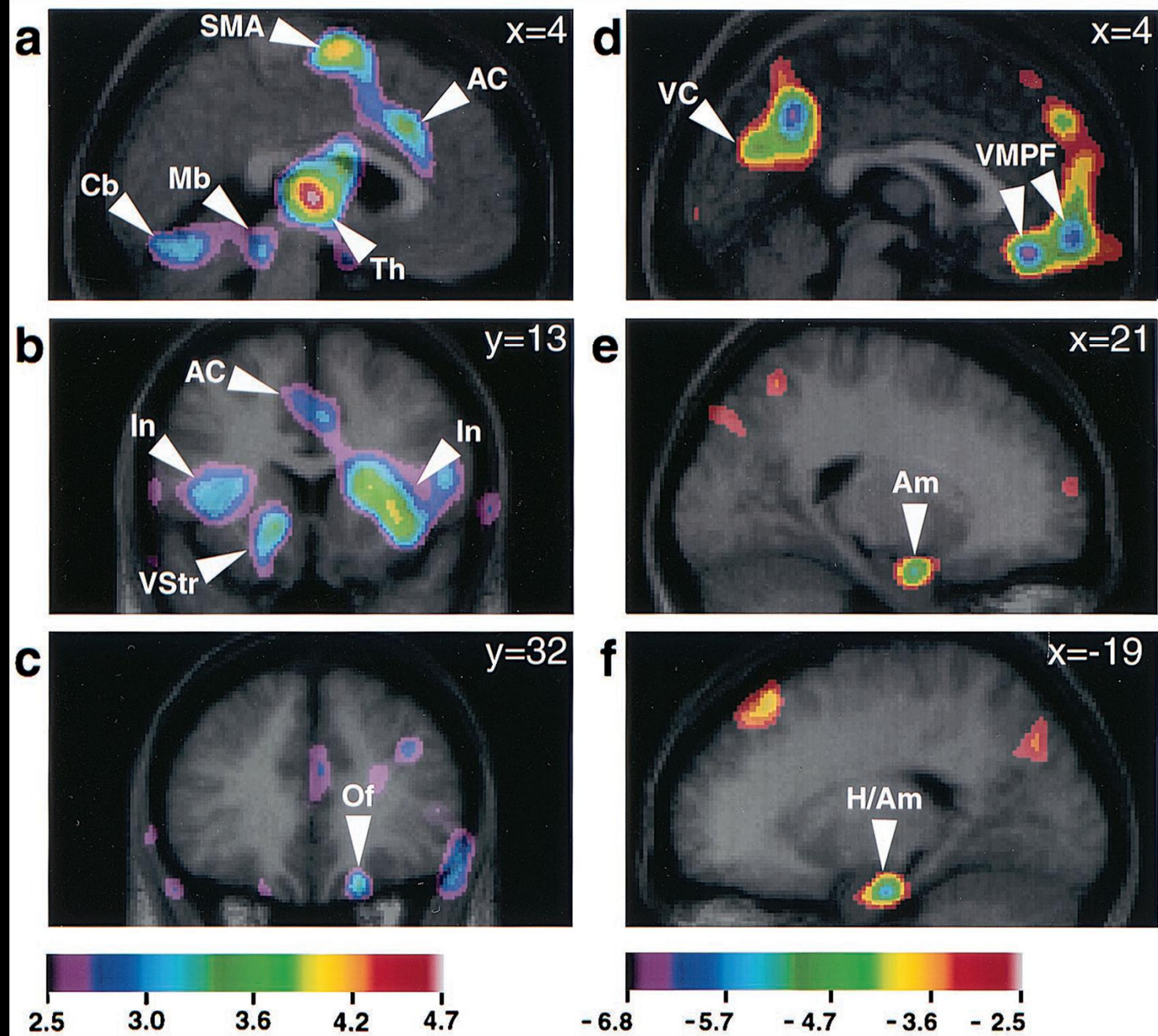

Musiikki aktivoi aivoja laaja- alaisesti

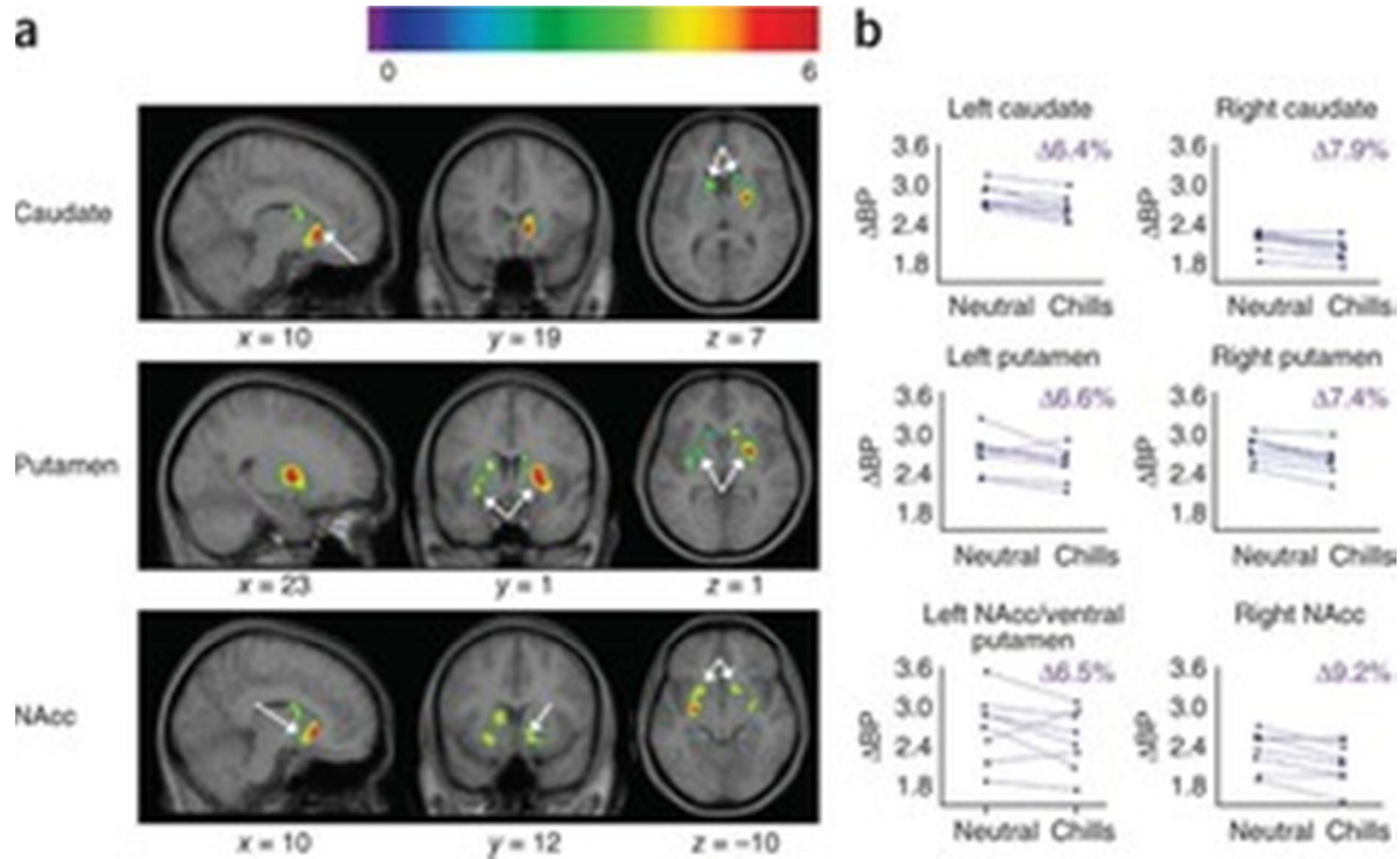
- **Soittaminen, tanssiminen**
  - Sensorinen ja motorinen aivokuori
- **Emotionaaliset reaktiot musiikkiin**
  - Limbinen järjestelmä ja amygdala
- **Musiikin muistaminen, muistot ja konteksti**
  - Hippocampus
- **Esiintyjän ja omien liikkeiden näkeminen, sanojen ja nuottien lukeminen**
  - Näköaivokuori

(Levitin 2006, Numminen 2009)

Dopamiinin vapautuminen hyvän musiikkikokemuksen aikana selittää mielihyvää

Tanssi-liiketerapia dementiapotilaiden hoidossa

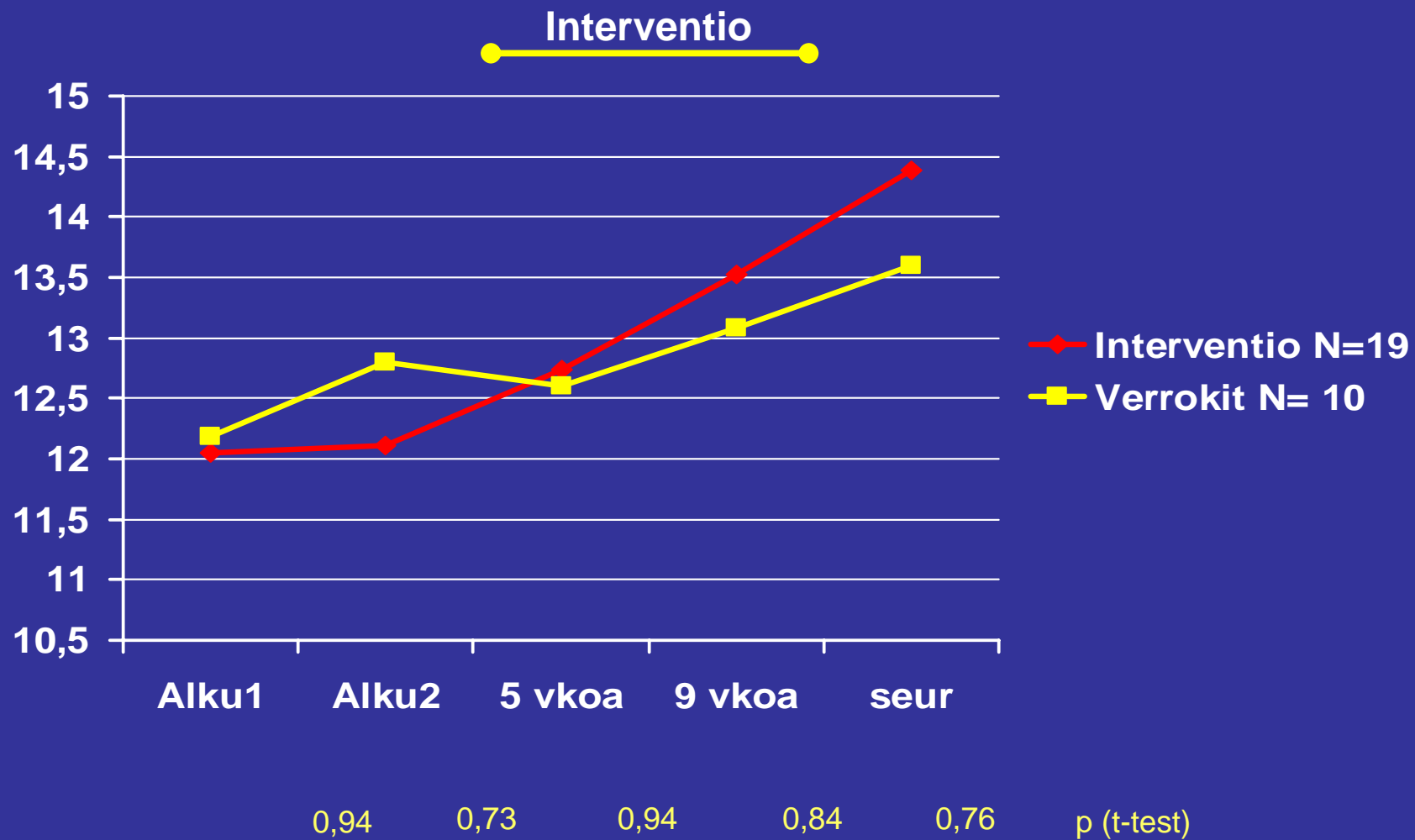
- 19 dementoitunutta ja 10 verrokkia
- Interventio 2 kk, seuranta +1 kk
- Kerran viikossa 30-45 minuuttia
- Mitatut muuttujat
  - MMSE (*Folstein ym 1975*)
  - Kellonpiirtotesti (*Wolf-Klein ym 1986*)
  - Sanalista-testi (*Rosen ym 1984*)
  - NOSGER (*Spiegel ym 1991*)
  - Kuvasta kertominen (Cookie Theft/Boston Diagnostic Aphasia Test Battery)
    - Videokuvattiin, informaatioyksiköiden (IU) määrä laskettiin

Tutkitut

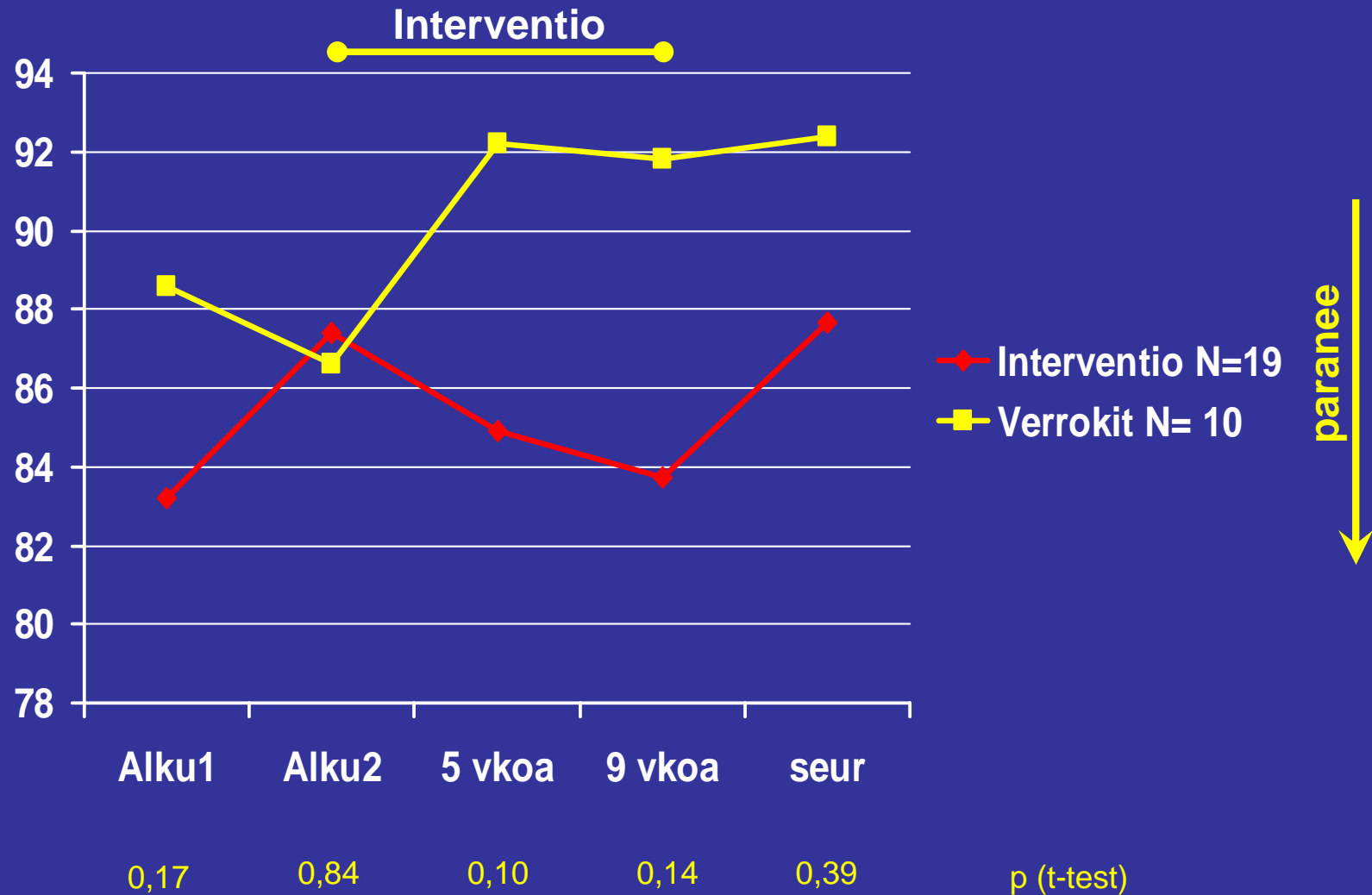
- Interventioryhmä N=19 (M4, N15)
  - keski-ikä 79,9 v ($\pm 7,9$)
  - MMSE alussa 12,1 ($\pm 5,6$)
  - NOSGER alussa 82,2 ($\pm 10,4$)
- Verrokkiryhmä N=10 (M3, N7)
  - keski-ikä 84,5 v ($\pm 3,4$) ($p = 0,08$)
  - MMSE alussa 12,2 ($\pm 5,0$) ($p = 0,95$)
  - NOSGER alussa 88,6 ($\pm 8,7$) ($p = 0,17$)

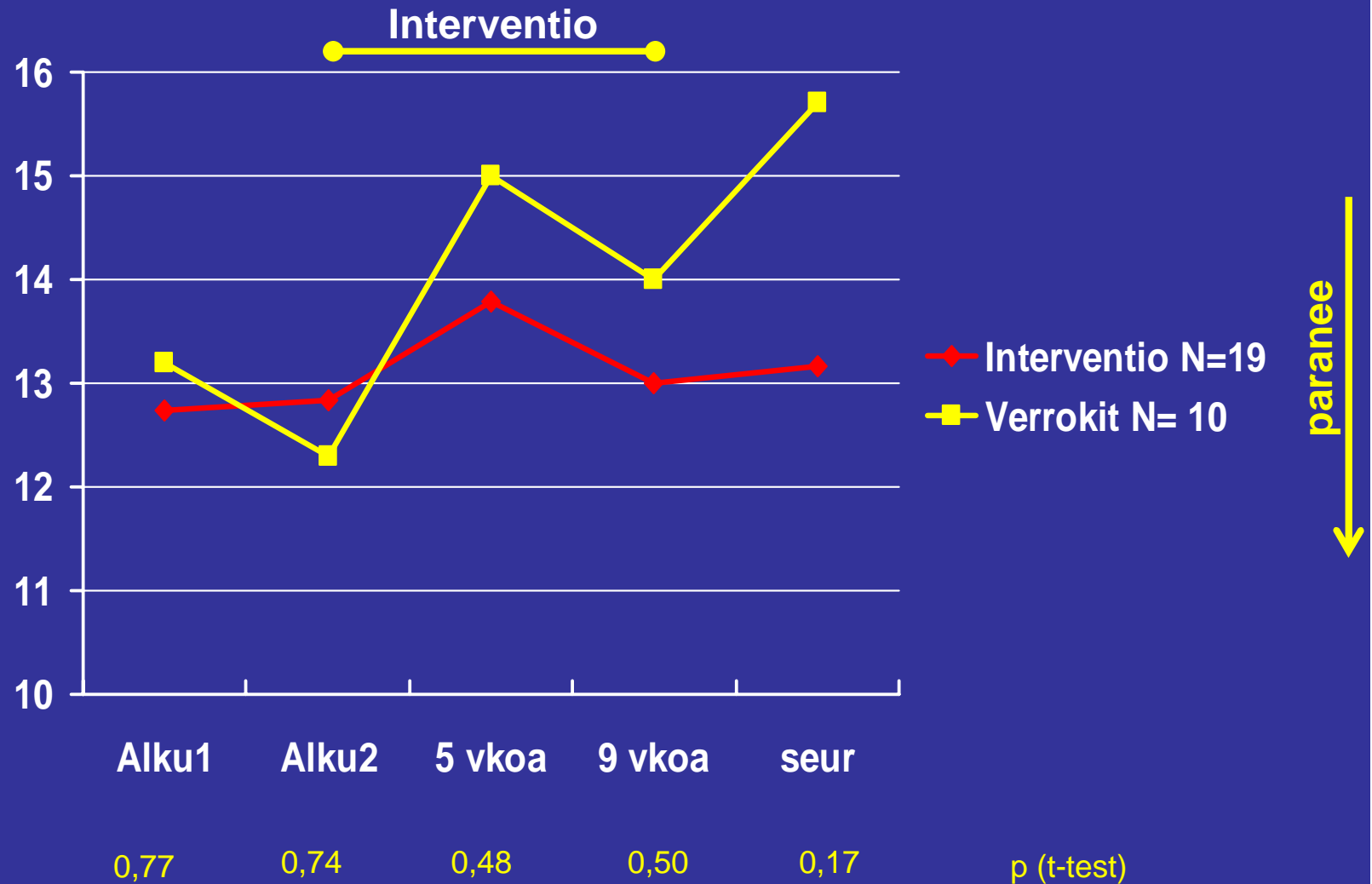
Muisti (MMSE)

Hoitoisuus (NOSGER)

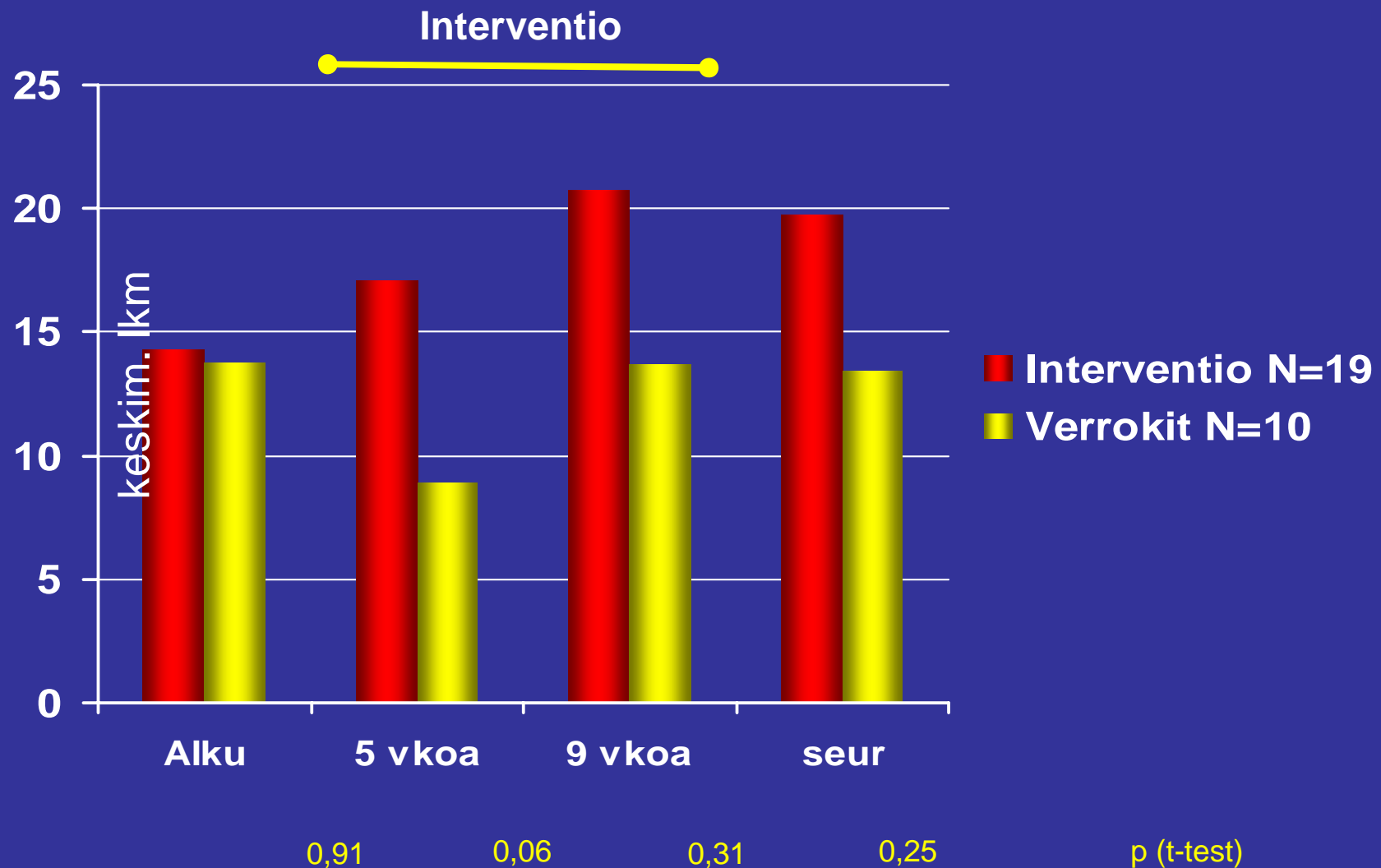

NOSGER-Self care

Kertovan puheen sanayksiköt

Johtopäätökset

- DMT soveltuu dementoituneiden hoitoon normaalissa hoitoyhteisössä
- Kommunikaatiotaidot paranevat
- Kognitiiviset hyödyt esille mm. hahmottamisen paranemisena (CDT)
- IADL-taidot kohenevat
- DMT tuo mielekästä sisältöä dementoituneen arkeen

Näyttö ?

- "There is no substantial evidence to support nor discourage the use of music therapy in the care of older people with dementia"
  - the methodological quality of these small, short-term studies was generally poor, as was the presentation of results. No useful conclusions can be drawn.

Cochrane Database of Systematic Reviews 2011

Arkikokemuksia musiikista

muistisairaana ihmisen elämässä

- Lääkkeettömät hoitomenetelmät eivät ole vaihtoehto muistisairaana ihmisen lääkehoidolle, vaan ne tukevat toisiaan
- Tilanteissa, joissa joko tilanteen luoma jännite (esim. pesu, WC) tai muistisairauden aiheuttama tilanteen hallinnan menetys asettavat haasteita
- Mielihyvän kokemusten tuottamisessa, niin muistisairaalle kuin hoitajallekin

”Lauantain toivotut”

- Vanhat iskelmät
  - Emma, Eltankajärvi, Orpopojan valssi, Heili karjalasta, Elämää juoksuhaudoissa, Uralin pihlaja...
- Kansanlaulut
  - Tula tullan tulitulitei, On neidolla punapaula...
- Virret, hengelliset ja isänmaalliset laulut
  - Siunaa ja varjele meitä, Maa ponteva Pohjola äärillä on, Olet maamme armahin Suomenmaa...
- Marssilaulut
  - Nälkämaan laulu, Sillanpään marssilaulu...
- Muistisairaahan messu (valmistuu keväällä 2012)

Lopuksi

”(Taiteen) hyöty perustuu moniin tekijöihin. Kun ihminen esimerkiksi maalaa, hän samalla suunnittelee, ennakoi, vertailee ja päättelee. Silmien ja käden koordinaatio stimuloi visuaalista ja sensomotorista aivokuorta. Hahmottaminen ja miellelyhtymät puolestaan aktivoivat muisti- ja tunnekeskuksia. Haurastunut tunne itsestä jäsentyy samalla ainakin hetkellisesti.”

